

A faültetés nem mindig segíti a klímavédelmet – figyeljünk inkább oda az őshonos növényzetre!

Az erdőtelepítés mára a klíma megóvásának központi kérdésévé vált, azonban az ökológusok figyelmeztetnek: hiába a jó szándék, a nem kellő körültekintéssel végzett beavatkozás több kárral járhat, mint haszonnal. Török Péter, a Lendület Funkcionális és Restaurációs Ökológiai Kutatócsoport vezetője szerzőtársaival a restaurációs ökológia vezető folyóiratában hívta fel a figyelmet arra, hogy a meggondolatlan fásítás helyett van, hogy többet érünk az őshonos gyepek védelmével.

Az erdőket a közvélemény a természetesség netovábbjának tartja, amire rájátszik az a képzet is, amelyet a középiskolai biológiaórákon alakítottak ki sokunkban: az élőhelyek természetes változásában a végső állomás, ahonnan már nincs tovább, mindig az erdő volt. Az esőerdők fái hatalmas törzsükben rengeteg szenet halmoznak fel – mivel tehetnénk hát többet a klímaváltozás ellen, mint ha minden talpalatnyi területre, amely a napelemek után szabadon marad, erdőt telepítünk?

A képlet egyszerűnek tűnik, így a döntéshozók fejében és a médiában szinte egyeduralkodó lett ez a hozzáállás, az ökológusok azonban egy ideje már figyelmeztetnek: érdemes lenne egy kicsit átgondoltabban hozzáállni a dologhoz, vagyis hátrább a csemetékkel!

Ahol nincs a helyén az erdő

Amikor Nyugat-Európában egy parlagon hagyott szántóra erdőt telepítenek – és ezt őshonos fafajokkal teszik –, a legtöbb helyen nem tesznek mást, mint visszatérnek ahhoz az állapothoz, amely ott a civilizáció előretörése előtt természetesen kialakult. Azon a helyen 6-8000 évvel ezelőtt jó eséllyel erdő volt, így a körülmények adottak,

Sikertelen fenyőtelepítés (Fotó: Tölgyesi Csaba)

hogy az újonnan telepített erdő is megmaradjon, szépen növekedjen, és fáinak törzsében megkösse a szén-dioxidot.

A helyzet azonban sokszor egyáltalán nem ilyen egyértelmű. A jó szántókat nem igazán éri meg erdővé alakítani, így ha a döntéshozók vagy a gazdák alkalmas területeket keresnek, gyakran a gyepekre vetik tekintetüket. Hiszen ez egy kihasználatlan lehetőség, mindenki jobban járna, ha a pusztaság helyett égbe törő fák nőnének itt, nemde?

Nos Török Péter, Tölgyesi Csaba – és a restaurációs ökológia kutatóinak túlnyomó többsége – szerint nem egészen így áll a helyzet. Először is, a gyepek igen sok szenet képesek megkötni a talajban, olyanmódon, hogy azokon a területeken, ahol a klíma nem teszi lehetővé erdők kialakulását – és a közép- és kelet-európai szántókat sokszor ilyen területek feltörésével hozták létre –, az igazi jó szén-dioxid-megkötő életközösségek a gyepek. Hiába próbálunk itt fákat ültetni, illetve faültetvényeket kialakítani, hosszú távon rosszabbul járunk, mint ha megőrizzük a gyepet, vagy a már említett, felhagyott szántók helyén őshonos, fajgazdag gyepeket alakítanánk ki. Hiszen ezek mellett a feltételek mellett az

Szép tájszerkezetet mutató homoki erdős sztyepp a háttérben telepített fenyvessel (Fotó: Tölgyesi Csaba)

ültetvények nem vagy igen nagy költségek mellett tarthatók fenn (öntözésre és gyakran rendszeres tápanyag-utánpótlásra van szükség).

A rövid távú sikerek bővületében

Elképzelhető persze, hogy az erdőtelepítés kezdetben látványos sikereket hoz, főként, ha olyan idegenhonos, optimális tápanyag- és vízellátottság mellett szuper gyors növekedésű fajokkal próbálkoznak, mint a manapság divatos császárfahibridek. Az ilyen rövid távú eredményeknek azonban nagy ára van.

A gyors növekedésű fafajok gyökereikkel megcsapolják a talaj vízkészleteit, és mivel a klíma várhatóan csak szárazabbá válik, utánpótlás hiányában a talajvízszint hamarosan csökkenni kezd. Sőt sok helyen ez már aktuális probléma: a Duna–Tisza között a talajvízszint már több méterrel a 20. század első felében mért értékek alá süllyedt. Továbbá a faültetvények árnyéka pusztítani kezdi az alá szorult gyepeket, és hamarosan a talajban is a bomlási,

Homoki sztyepprét (Fotó: Tölgyesi Csaba)

Fenyőültetvény szinte teljesen kiürült lágyszárúszínttel (Fotó: Tölgyesi Csaba)

tehát szén-dioxid-felszabadulással járó folyamatok kerülnek túlsúlyba. Néhány év vagy egy-két évtized múlva pedig a fák elkezdnek kiszáradni, a gazdálkodó kénytelen kitermelni az egész állományt, és visszatérni a gyephez (amely értelemszerűen silányabb az eredetnél), miközben az egész faültetvény összességében inkább forrása volt a szén-dioxidnak, mintsem megkötője.

Török Péter és kutatótársai a *Restoration Ecology*-ben megjelent [véleménycikkükben](#) arra kérik a tudományos közösséget, a civil aktivistákat, a döntéshozókat és a gazdálkodókat, hogy a jól hangzó „Ültess fát!” szlogent cseréljék fel inkább erre: „Állítsd helyre a természetes növényzetet!”.

[Egyszerűen csak hagyni kell, hogy a természet utat mutasson, megvizsgálni, hogy az adott helyen erdő, erdős sztyepp vagy gyepp alakulna ki magától, és ez lesz az az életközösség, amely hosszú távon fenntartható módon a legjobban szolgálja a klímavédelmi célokat.](#)

Javaslatukkal a kutatók nem szűkítik a faültetési kampányok lehetőségeit, hanem éppenséggel kiterjesztik, és ahol célszerűbb, kövessük inkább a „Telepíts gyepeket!” jelmondatot (no persze nem golfpályaszerű pázsitot, hanem őshonos, fajgazdag löszgyepeket, homoki gyepeket és változatos társait). Ezekből ugyan nem lesz deszka és tűzifa, de a „Fűre lépni tilos!” táblát sem kell kirakni, ugyanis a hagyományos gyeppgazdálkodás, leginkább a külterjes legeltetés mellett fognak a leghatékonyabban helyreállni a gyepek, mind fajösszetételben, mind pedig az ökológiai funkciók szempontjából, amire a kutatócsoport egy [másik friss tanulmányban](#) mutat rá.

Visszakanyarodva a korábbi gondolatmenet-höz, a gyepek ökológiai funkcióinak egy sarkalatos pontja a talajban való szénmegkötés. De ha még bárkiben kétségek maradtak volna, gondoljunk Békés megye szántóira, melyek fekete földje a bennük felhalmozott humusznak, azaz a félig-meddig lebomlott szénvegyületeknek köszönheti színét. Bolygónk e szénben legdúsabb talajtípusát a korábban rajtuk tenyésző sztyeppjellegű gyepek (és nem erdők!) hozták létre hosszú évek szorgos szénmegkötésével.

Válogatta: Fonyó Istvánné

Forrás: www.mta.hu